

**Tlačová konferencia Národnej banky Slovenska
k Správe o finančnej stabilite k novembru 2012
dňa 5. decembra 2012**

Petra Pauerová, hovorkyňa NBS

Dobrý deň, vážené dámy, vážení páni, vítam vás na dnešnej tlačovej konferencii k Správe o finančnej stabilite k novembru 2012. Správu vám dnes predstaví riaditeľ odboru výskumu, pán Martin Šuster, ako i jeho kolegovia, výskumní pracovníci, pani Anna Strachotová a pán Tomáš Tözser. Poprosím teraz pána Šustra o jeho prezentáciu.

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

Ďakujem pekne. Takže dámy, páni, pekne vás vítam, rád by som predstavil hlavné závery Správy o finančnej stabilite, ktorú včera schválila Banková rada Národnej banky Slovenska. Keby som mal v jednom grafe zhrnúť celú situáciu, tak by to bol tento – na grafe vidíte indikátor prejaveneho napätia v ekonomike. A teda, posledného polroka sa vcelku drží na stabilnej úrovni, ale je to nad dlhodobým priemerom. Čiže celkovo prejavene napätie aj v ekonomike aj vo finančnom sektore je nad dlhodobým priemerom. Hlavné riziká, ktoré vidíme, sú v externom prostredí, takže tie predstavím najskôr. Ale sú najskôr nielen pretože máme tradične takú štruktúru, ale aj preto, že sú to naozaj tie najdôležitejšie riziká. Medzi tieto riziká patrí prípadne ďalšia eskalácia dlhovej krízy v eurozóne, zhoršovanie očakávaní pre globálny hospodársky rast a možná nákaza, ktorá by sa mohla šíriť z finančného sektora eurozóny, ktorý naďalej zostáva zraniteľný. Keď prejdeme k tej prvej časti – aká je situácia v eurozóne, vidíme tu aj niektoré pozitíva. Takže zlepšujú sa finančné podmienky – keď sa pozriete, tak viac-menej vo všetkých rizikových krajinách eurozóny sa znižujú rizikové prirážky, alebo celkovo keď sa pozrieme na celý trh eurozóny, tak je tu nižšie vnímanie rizika v poslednom období. Takisto sa zlepšuje fiškálna situácia – na tomto grafe trochu to kazí Írsko, takže tá škála je dosť veľká, ale keď sa pozriete, tak primárna bilancia eurozóny ako celku sa blíži k nule a primárna bilancia viac-menej všetkých rizikových krajín sa zlepšuje. Niektoré krajiny, ako Taliansko alebo Portugalsko, majú už viac-menej vyrovnanú primárnu bilanciu a aj Grécko je veľmi blízko k tomu, aby malo vyrovnanú primárnu bilanciu. Takisto konkurencieschopnosť v týchto krajinách sa viac-menej zlepšuje, možno s výnimkou Talianska. V ostatných krajinách vidíme zlepšovanie cenovej konkurencieschopnosti. Ale na druhej strane výhľad rastu sa zhoršuje – na tomto grafe vľavo vidíte, ako sa postupne v čase menili prognózy. Čiže na vodorovnej osi je čas, v ktorom boli vytvorené prognózy, modrá čiara je prognóza pre rok 2012, červená pre rok 2013. A vidno tu teda, že prognóza pre budúci rok - čím ideme bližšie k dnešku, tak tým je pesimistickejšia. K druhému riziku, čo je v zahraničí, tak je to najmä riziko fiškálneho útesu v USA. Čiže pokiaľ americká administratíva nepriekročí k zmenám, tak by malo v budúcom roku dôjsť k drastickej fiškálnej konsolidácii v USA, čo bude mať nepriaznivý vplyv na

hospodársky rast aj v USA, ale aj celkovo pre globálnu ekonomiku. Nehovorím, že k tomu dôjde hneď 1. januára, ale pokiaľ sa tie opatrenia neprijmú začiatkom budúceho roku, tak sa ten vplyv na rast prejaví. Tiež v Číne sú indikátory, že sa ich hospodársky rast spomaľuje, čiže na tomto grafe vľavo vidno, že aj v Číne, aj v USA sa zhoršujú prognózy pre hospodársky rast. To tretie riziko pre nás vyplýva z finančného sektora v eurozóne – došlo tam k určitej stabilizácii, čiže vidno, že viac-menej výnosy sú relatívne stabilné. Kapitálová primeranosť bánk ako priemer je celkom dobrá, väčšina bánk sa pohybuje niekde medzi 10 a 11 %, čo sa týka Tier 1 kapitálu, ale celkovo sú vo finančnom sektore eurozóny stále slabé miesta, ktoré by nás mohli postihnúť. Z tohto hľadiska je zase Slovensko v relatívne dobrom postavení, keď sa porovnáme s ostatnými krajinami strednej a východnej Európy. Naše banky sa až tak veľmi nemusia spoliehať na kapitál zo zahraničia – to vidno tu na tomto pravom grafe, keďže u nás úvery sú stále bezpečne pod mierou vkladov, čiže naše banky bez problémov získavajú zdroje z domáceho prostredia. Keď sa pozriete na ten ľavý graf, tak tu vidno financovanie bánk zo zahraničia, a kým od vzniku krízy vo väčšine stredoeurópskych krajín vidíme pokles financovania zo zahraničia, tak Slovensko – to je táto červená čiara, tak tu je ten trend skôr rastúci. Teraz by som prešiel na riziká v domácom prostredí. Ešte raz by som zdôraznil, že teda tieto riziká pokladáme za menej výrazné než tie, čo idú zo zahraničia. Ale z domáceho makroekonomického prostredia hlavné riziká sú určitá negatívna spätná väzba medzi zhoršujúcou sa perspektívou pre rast a medzi príjmami podnikov, domácností aj verejnej správy. Čiže na jednej strane negatívne očakávania – tie zhoršujú investície alebo príjmy domácností, alebo aj výdavky domácností – nižší domáci dopyt znovu pôsobí na to, že sa zhoršuje perspektíva pre hospodársky rast. Druhým rizikom je udržanie konsolidačného úsilia a tam určité riziká vidíme hlavne v tom, či sa podarí dosiahnuť plánované príjmy, keďže konsolidácia v súčasnosti prebieha najmä na strane príjmov a menej na strane výdavkov - a udržať tie príjmy nielen jednorazovo, ale dlhodobo ich udržať a teda zabrániť tomu, aby daňové subjekty optimalizovali svoju daňovú povinnosť, alebo sa jej vyhli, tak to je náročnejšie. Keď prejdem k prvému, čo sa týka teda makroekonomického výhľadu. Slovenský hospodársky rast je posledné obdobie tvorený najmä exportným sektorom. Čo až tak dobre nevlýva na stabilitu rastu, ani na príjmy domácich subjektov. Určitým pozitívom je zase to, že zadlženosť slovenských subjektov je relatívne nízka. Na týchto dvoch grafoch je zadlženosť súkromného sektora a verejného sektora a vidíte, že v rámci eurozóny súkromný sektor na Slovensku je najmenej zadlžený, verejný sektor je nie už najlepší, ale je medzi tými lepšími. Aj keď zohľadníme to, že v bohatých krajinách býva zadlženosť vyššia než v menej rozvinutých krajinách, tak stále je na tom Slovensko relatívne dobre. Čo sa týka rozpočtu, v základnom scenári očakávame, že vláda naplní svoje konsolidačné plány a teda v budúcom roku bude deficit pod 3 % hrubého domáceho produktu. Ale sú tu riziká najmä na strane príjmov a tie vyplývajú z makroekonomického prostredia a aj z toho, že do akej miery sa podarilo odhadnúť reakciu ekonomických subjektov na zvyšovanie daňových príjmov. V rámci domáceho sektora sa teraz pozrieme na podniky a domácnosti. Čiže v prvom rade vidno zhoršovanie očakávania aj podnikov – to je ten ľavý graf, kde vidno rôzne konjunkturálne indikátory

a vždy v poslednom období vidíme zhoršenie. Takisto spotrebiteľská dôvera posledného polroka klesá, čiže aj u domácností badať zvyšovanie pesimizmu. Keď sa ďalej pozrieme na domácnosti, tak tu vidno vyššiu mieru úspor, než sme videli v minulosti. Domácnosti sa prestali zadlžovať, čiže od začiatku krízy alebo od roku 2008 sa miera zadlženia domácností udržuje stabilná, čiže to znamená, že na jednej strane domácnosti si vytvorili určitú rezervu na absorpciu nejakých budúcich šokov, ale na druhej strane to znamená, že pretrváva nízky domáci dopyt v domácnostiach - asi ani v najbližšom období nepomôžu ekonomickému rastu. Prejdem na riziká vo finančnom sektore. Posledné mesiace vidíme určité zhoršovanie ziskovosti bánk – prvýkrát sme zaznamenali, že sa bankám zhoršil čistý úrokový príjem. Tiež badať v bankovom sektore zvýšenú konkurenciu, čo tlačí na zisky sektora ako celok. A ďalej bankový odvod alebo vyššie bankové dane zvyšujú celkové daňové zaťaženie bankového sektora. Toto všetko spôsobuje, že banky budú mať v budúcnosti menší priestor na to, aby si odkladali zisky a z vnútorných zdrojov zlepšovali svoju kapitálovú primeranosť. Druhé riziko v bankovom sektore vyplýva z možného rastu úrokových sadzieb v budúcnosti. Súčasný stav je taký, že nízke úrokové sadzby zmierňujú situáciu domácností aj podnikov, čiže domácnosti, najmä tie, čo sa refinancovali v posledných mesiacoch, platia nízke úrokové sadzby a tým aj nízke splátky. Ale riziko je skôr v tom, že kebyže si domácnosti zvyknú na takéto nízke splátky a nenechajú si nejakú rezervu, tak keby v budúcnosti došlo k rýchlemu zvýšeniu úrokových sadzieb, tak domácnosti nemusia byť schopné na to reagovať. Navyše tu vidíme, že niektoré banky – nie všetky, ale niektoré - začali v posledných obdobiach požičovať viac. Teda pomer úveru k hodnote nehnuteľnosti, ktorú úverujú, sa blíži k 90 %, hoci priemer za celý sektor je okolo sedemdesiatich. Riziko z toho, že by sa náhle zvýšili úrokové sadzby, trochu zmierňuje to, že na Slovensku väčšina hypoték má fixáciu medzi jedným a piatimi rokmi, čiže to dáva domácnostiam nejaký priestor na to, aby vedeli zareagovať na zvýšenie sadzieb. Podobne toto riziko je medzi podnikmi. Zatiaľ nízke úrokové sadzby relatívne držia podniky v stabilnej situácii, ich dlhy sa nezvyšujú a miera zlyhaných úverov v poslednom období tiež nerastie, alebo sa aj zlepšuje. Ale vidíme tu to riziko, že ak by došlo k náhlemu zvýšeniu úrokových sadzieb, tak podniky na to nemusia byť pripravené. Posledné riziko, o ktorom chcem hovoriť v domácom finančnom sektore, by vyplývalo z rastu kreditných prírážok na štátne dlhopisy. Náš finančný sektor má relatívne nízke vystavenie voči rizikovým krajinám v Európskej únii alebo v eurozóne. Väčšina dlhopisov, ktoré držia, sú slovenské štátne dlhopisy a sú držané v portfóliu držanom do splatnosti. Čiže nepreceňujú sa podľa toho, ako sa menia úrokové sadzby, ale pokiaľ by banky boli nútené náhle získavať nejakú likviditu a odpredávať aj dlhopisy v HTM portfóliu, tak v tom prípade by boli vystavené aj tomuto riziku, keby sa zvýšili sadzby. Ako zhrnutie finančného sektora – výsledky stresového testovania. Celkovo bankový sektor vykazuje dobrú odolnosť voči negatívnym vplyvom, a to vyplýva najmä z toho, že banky na Slovensku sú dobre kapitalizované a dosiaľ boli schopné aj generovať čisté úrokové príjmy alebo zisky a to im umožňuje vytvárať vankúše voči rizikám. Celkovo hlavným rizikom je kreditné riziko najmä v podnikovom sektore. Ďalej v Správe o finančnej stabilite k novembriu sú tri prílohy. Prvá príloha sa venuje bankovej únii a jej možným dopadom na Slovensko.

Celkovo záverom je, že banková únia je nevyhnutným predpokladom na to, aby sa nejakým spôsobom rozlúal ten začarovaný kruh medzi závislosťou bánk na štátoch a závislosťou štátov na bankách. Čiže v súčasnosti je tá situácia taká, že banky závisia na tom, aká je solventnosť krajiny, v ktorej pôsobia, a štáty zase môžu mať veľmi negatívne dopady z toho, keby museli zachraňovať banky. Toto môže banková únia riešiť, pokladáme to za nevyhnutné, ale nie postačujúce riešenie. Ďalej od bankovej únie sa očakáva posilnenie neustrannosti bankového dohľadu – táto pripomienka sa týka hlavne tých krajín, v ktorých sme videli problémy s bankovým sektorom, kde prenesenie dohľadu mimo národných záujmov by mohlo pomôcť. Z dlhodobého hľadiska si treba uvedomiť, že banková únia skôr či neskôr povedie aj k určitému tlaku na vytvorenie fiškálnej únie. Samotný jednotný dohľad nepostačuje, ak chceme mať zodpovednosť spojenú s rozhodovacími právomocami, tak keď sa na centrum preniesie dohľad, je potrebné skôr či neskôr tam preniesť aj poistenie vkladov a riešenie problematických bánk a s tým sú potom spojené aj nejaké fiškálne záväzky, čiže nejaké fiškálne rozhodnutia sa musia preniesť do centra. Čo sa týka konkrétneho slovenského pohľadu, tak pre Slovensko je dôležité, ako sa rozložia riziká a keďže Slovensko je relatívne malá krajina, tak si musíme dávať pozor na to, aby neboli niektoré pre nás významné banky určitým spôsobom podriadené záujmu väčšiny, a teda aby sa náš záujem nestratil v tom celoeurópskom záujme. Druhá príloha sa pozerá na vývoj reálnych príjmov v ekonomike. Podstatou tejto analýzy je rozloženie celkových príjmov, ktoré obvykle sledujeme cez hrubý domáci produkt, na zložky, ktorými sa viacej dostávame k príjmu domácich subjektov. Keď sa pozriete na graf, tak červená čiara je hrubý domáci produkt v reálnom vyjadrení – index voči roku 2000. A teraz, keď upravíme hrubý domáci produkt o výmenné relácie, čiže o zhoršovanie alebo prípadne zlepšovanie sa relatívnych cien našich dovozov a vývozov, ale v slovenskom prípade ten dlhodobý trend je skôr zhoršovanie výmenných relácií; ďalej, keď to upravíme o čisté dôchodky, ktoré odchádzajú alebo prichádzajú zo zahraničia, ale znovu v našom prípade je to skôr odlev; a za tretie, keď odpočítame investície, ktoré slúžia na zachovanie produkčnej kapacity v ekonomike, tak sa dostaneme k tejto zelenej čiare, čo je čistý národný domáci dôchodok a vidíte, že keď sme začali v roku 2000 na stovke, tak tá zelená čiara v priemere rastie pomalšie a ten rast je v priemere asi o jeden percentuálny bod nižší než rast hrubého domáceho produktu. Čiže čisté príjmy domácich subjektov, ktoré môžu použiť na svoju spotrebu, sú asi - alebo rast je v priemere o jeden percentuálny bod nižší než rast hrubého domáceho produktu. Toto asi vysvetľuje, prečo je domáci dopyt relatívne slabou zložkou a prečo v súčasnosti neprispieva k rastu HDP. Tretia príloha sa analyticky pozerá na vzťah medzi hospodárskym cyklom a likviditou bánk – tá hlavná otázka je, že ako hospodársky cyklus vplýva na likviditu. V tejto prílohe sa pozeráme na veľmi krátkodobú likviditu, čiže likviditu do siedmich dní a základný záver je, že hospodársky cyklus má proticyklický vplyv na likviditu, teda pri rýchlejšom raste sa likvidita bánk zhoršuje. Ďalšie závery, čo z tohto môžeme mať, je, že na likviditu vplýva ešte aj aktívna pozícia voči centrálnej banke, pasívna pozícia voči ostatným bankám a aktívna pozícia voči klientom. Tiež je vidno štruktúrnu zmenu po vstupe do eurozóny, keď úložky, ktoré mali zahraničné banky na Slovensku, odtiekli, čiže tam vidíte zlom aj čo sa týka hospodárskeho cyklu

v tom istom období, ale hlavne vidno odliv zdrojov bánk, ale na tie ostatné závery to nemá až taký veľký vplyv. Správa by mala byť v plnom znení zverejnená na webstránke NBS tento piatok, takže vtedy bude prístupné všetko. Ďakujem vám za pozornosť.

Velecký, televízia Markíza

Mňa zaujala jedna vec o tých negatívnych očakávaniach domácností alebo domáceho sektora – zrejme tam sú aj podniky. Pochopil som správne, že vlastne tým, že negatívne očakávania, tak sa aj negatívne správajú a aj tá skutočnosť je negatívna? Alebo ako vlastne? Môžete toto ozrejmiť, ako ste to mysleli?

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

Viac-menej tak je to, ako ste to povedali. Keď majú, povedzme podniky, keď majú negatívne očakávania do budúcnosti, tak odložia alebo znížia svoje investičné aktivity. Podobne domácnosti keď majú očakávania horšie, horšej situácie v budúcnosti, tak skôr si pripravujú úspory a menej tiež investujú alebo menej míňajú. A teda negatívne očakávania vplyvajú potom na to, že domáci dopyt je slabý a z toho sa vám môže vytvoriť cyklus, že zlé očakávania – slabý dopyt – slabý rast ekonomiky – tie očakávania, čo boli na začiatku negatívne, sa naplňujú a môže sa vytvoriť takýto negatívny cyklus.

Velecký, televízia Markíza

A nemyslíte si, že tieto negatívne očakávania ak by sa zacyklili, tak v budúcnosti by mohli ohroziť rozpočtový cieľ vlády podliezť deficit pod 3 %, lebo oni sa opierajú aj o nárast príjmov daňových?

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

Ešte raz by som povedal, že toto, čo som povedal, to berte ako riziko, že to nie je nejaký základný scenár očakávaného vývoja, to je riziko. A takisto teda, to riziko sa prelieva aj do toho, že zhoršený vývoj ekonomiky môže mať, samozrejme, negatívny vplyv na príjmy štátneho rozpočtu.

Velecký, televízia Markíza

Ale napriek tomu si myslíte, že tie 3 % by vláda mohla splniť alebo mala splniť?

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

V základnom scenári očakávame, že budúci rok už nebudeme mať nadmerný deficit.

Velecký, televízia Markíza

A ešte jedna vec. V súvislosti s tým, že ste povedali, že vláda viac dbá pri konsolidácii na príjmy ako na výdavky, mysleli ste tým tento rok alebo návrh rozpočtu pre budúci?

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

Budúci rok.

Petra Pauerová, hovorkyňa NBS

Nech sa páči, ďalšie otázky? Nevidím nikoho - tak by som vám teda poďakovala za účasť a prajem vám pekný deň.

Martin Šuster, riaditeľ Odboru výskumu Národnej banky Slovenska

Ďakujem, dovidenia.